

## อัปมาทวรรค คือ หมวดไม่ประมาท

๑.อปฺปมตฺตา สติมนฺโต สุสีลา โหถ ภิกฺขโว

สุสมาคิตสงฺกปฺปา สจิตฺตมนฺรฺกฺขถ.

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลดีงาม ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตใจของตน.

ทีฆนิกาย มหาวรรค

๒.อปฺปมาทฺรตา โหถ สจิตฺตมนฺรฺกฺขถ

ทฺฤคฺคา อุทฺตรถตฺตานํ ปงฺเก สมนฺโนว กุณฺชโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตใจของตน จงถนอมตนขึ้นจากหล่มเหมือนช้างที่ตกหล่นถนอมตนขึ้นฉะนั้น.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๓.อปฺปมาทฺรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทฺสุติ วา

สญฺโญชนํ อญฺฺ ฏฺฐํ ทฬฺหํ อคฺคิวิ กจฺจติ.

ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความประมาท ย่อมเผาสังโยชน้น้อยใหญ่ไป เหมือนไฟไหม้เชื้อน้อยใหญ่ไปฉะนั้น.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๔.อปฺปมาทฺรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทฺสุติ วา

อภพฺโป ปฺริหานาย นินฺพฺพานสฺเสว สนฺตฺติเก.

ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความประมาท เป็นผู้ไม่ควรเพื่อจะเสื่อม (ชื่อว่า) อยู่ใกล้พระนิพพานทีเดียว.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๕. เอววิหารี สโต อปฺปมตฺโต

ภิกขุ จรฺ หิตฺวา มมายิตานิ

ชาติชรี โสภปริทฺทวญฺจ

อิเชว วิทฺวา ปชฺเหยยฺ ทุกฺขํ.

ภิกษุผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างนี้ มีสติ ไม่ประมาท ละความถือมั่นของเราได้แล้ว  
เที่ยวไป เป็นผู้รู้ ฟังละชาติ ชรา โสกะ ปรีทวะ และทุกข์ ในโลกนี้ได้.

บุททกนิกาย จุฬนิกาย

๖. อุกฺกุฐาเนนปฺปมาเทน

สญฺญเมเน ทเมเน จ

ทีปํ กยิราถ เมธาวิ

ยํ โอิโฆ นาทิกิรติ.

คนมีปัญญา ฟังสร้างเกาะ ที่น้ำหลากมาท่วมไม่ได้ ด้วยความหมั่น ความไม่ประมาท  
ความสำรวม และความข่มใจ.

บุททกนิกาย ธรรมบท

จิตตวรรค คือ หมวดจิต

๗. อนนฺตฺตฺตจิตฺตฺต

อนนฺวาทเจตฺโต

ปฺลฺลญฺปาปฺปหีนฺตฺต

นตฺถิ ชาครโต ภยํ.

ผู้มีจิตอันไม่ชุ่มด้วยราคะ มีใจอันโทสะไม่กระทบแล้ว มีบุญและบาปอันละได้แล้ว ตื่น  
อยู่ ย่อมไม่มีภัย

บุททกนิกาย ธรรมบท

๘. กุมฺภูปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา

นกรูปมํ จิตฺตมิมํ ติเกตฺวา

โยเชถ มารี ปญฺญาเวเรน

จิตฺตญฺจ รกฺเข อนิเวสโน สียา.

บุคคลรู้อย่างนี้ที่เปรียบด้วยหม้อ กั้นจิตที่เปรียบด้วยเมืองนี้แล้ว ฟังรบบมารด้วยอาวุธคือ  
ปัญญา และฟังรักษาแนวที่ชนะไว้ ไม่ฟังยับยั้งอยู่.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๕. จิตฺเตน นียติ โลกโก จิตฺเตน ปริกสุตฺติ  
จิตฺตสุตฺ เอกธมฺมสุตฺ สพฺเพว วสฺมนวฺกุ.

โลกถูกจิตนำไป ถูกจิตชักไป สัตว์ทั้งปวงไปสู่อำนาจแห่งจิตอย่างเดียว.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๑๐. ตณฺหาธิปฺนฺนา วตฺตสีลพฺพฺชา

ลูบิ ตปี วสุตฺตํ จรฺนฺตา

จิตฺตญจ เนสํ น สมฺมา วิมฺุตฺตํ

หีนตฺตรูปา น ปารํกฺมา เต.

ผู้ถูกตัณหาครอบงำ ถูกศีลพรตผูกมัด ประพฤติบะอันเศร้าหมองตั้งร้อยปี จิตของเขา  
ก็หลุดพ้นด้วยดีไม่ได้ เขามีตนแล้วจะถึงฝั่งไม่ได้.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๑๑. ทฺวนฺนิกฺกหสุตฺ ลหฺโน ยตฺถ กามนฺิปาติโน

จิตฺตสุตฺ ทมโก สาธุ จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหิ.

การฝึกจิตที่ข่มยาก ที่เบา มักตกไปในอารมณ์ที่น่าใคร่ เป็นความดี (เพราะว่า) จิตที่ฝึก  
แล้ว นำสุขมาให้.

(พุทธ)

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๑๒. ปทุภูจิจิตตสฺส น ผาติ โหติ  
น จาปี นํ เทวตา ปุชยนฺติ  
โย ภาตริ เปตฺติกํ สาปเตยฺยํ  
อวณฺจยิํ ทุกฺกฏกมฺมการิํ.

ผู้ใดทำกรรมชั่ว ต่อลวงเอาทรัพย์สมบัติพี่น้องพ่อแม่ ผู้นั้นมีจิตชั่วร้าย ย่อมไม่มีความ  
เจริญ แม้เทวดาก็ไม่บูชาเขา.

บุททกนิกาย ชาตก ติกนิบาต

๑๓. ภิกฺขุ สฺยิยา ฉายิ วิมุตฺตจิตฺโต  
อากฺขเข เว หทยสฺสทานุปตฺติ  
โลกสฺส ญฺตุวา อุตฺตพฺพญฺจ  
สุเจตฺโต อนิสฺสิตฺโต ตทานิสฺสโต.

ภิกษุเพ่งพินิจ มีจิตหลุดพ้น รู้ความเกิดและความเสื่อมแห่งโลกแล้ว มีใจดี ไม่ถูกกิเลส  
อาศัย มีกรรมนั้นเป็นอานิสงส์ พึงหวังความบริสุทธิ์แห่งใจได้.

บุททกนิกาย ธรรมบท

๑๔. โย อสิเนน จิตฺเตน อสิเนน โส นโร  
ภาเวติ กุสลํ ฌมฺมํ โยคฺคฺเขมสฺส ปตฺติยา  
ปาปุณฺเณ อนฺุปฺพุเพน สพฺพสํโฆชนกฺขยิํ.

คนใดมีจิตไม่ทอดลอย มีใจไม่หคหู่ บำเพ็ญกุศลธรรม เพื่อบรรลุธรรมที่เกษมจากโยคะ พึง  
บรรลุธรรมเป็นที่สิ้นสังโยชน์ทั้งปวงได้.

บุททกนิกาย ชาตก เอกนิบาต

๑๕. สุทฺททสฺสํ สฺนิปฺณํ ยตฺถ กามนิปาตินํ  
จิตฺตํ รกฺขเถ เมธาวิ จิตฺตํ กุตฺตํ สุขาวหํ.

ผู้มีปัญญา พึงรักษาจิตที่เห็นได้ยากนัก ละเอียดนัก มักตกไปในอารมณ์ที่น่าใคร่,  
(เพราะว่า) จิตที่คุ้มครองแล้ว นำสุขมาให้.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

### ธัมมวรรค คือ หมวดธรรม

๑๖. อตถงกตสฺส น ปมาณมตฺถิ

เยน นํ วชฺช ตํ ตสฺส นตฺถิ

สพฺเพสุ ธมฺเมสุ สมฺหเตสุ

สมฺหตา วาทปถาปี สพฺเพ.

ท่านผู้ดับไป (คือปรีนิพพาน) แล้ว ไม่มีประมาณ จะพึงกล่าวถึงท่านนั้นด้วยเหตุใด  
เหตุนั้นของท่านก็ไม่มี เมื่อธรรมทั้งปวง (มีขั้นเป็นต้น) ถูกเพิกถอนแล้ว แม้คลองแห่งถ้อยคำ  
ที่จะพูดถึง (ว่าผู้นั้นเป็นอะไร) ก็เป็นอันถูกเพิกถอนเสียทั้งหมด.

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย

๑๗. อาทานตณฺหํ วินยถ สพฺพํ

อุทฺธํ อโห ติริยํ วาปี มชฺเฌ

ยํ ยํ หิ โลกสฺมี อุปาทियนฺติ

เตเนว มาโร อนฺเวติ ชนฺตุ.

พึงขจัดตัณหาที่เป็นเหตุถือนั่นทั้งปวง ทั้งเบื้องสูง เบื้องต่ำ เบื้องขวาง ท่ามกลาง, เพราะ  
เขาถือนั่นสิ่งใด ๆ ในโลกไว้ มารย่อมติดตามเขาไป เพราะสิ่งนั้น ๆ.

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย

๑๘. อัจฉินฺท สิเนหมตฺตโน

กฺมุทํ สารทิกว ปาณินา

สนฺติมกฺกเมว พฺรหฺม

นิพพาน์ สุกเตน เทสิต์.

จงเด็ดเชื้อไขของตนเสีย เหมือนเอาฝ่ามือเด็ดบัวในฤดูแล้ว จงเพิ่มพูนทางสงบ(ให้ถึง)  
พระนิพพานที่พระสุคตแสดงแล้ว.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๑๘. โอวาทะยานุสาเสยย

อสพฺภา จ นีวารเย

สตัดฺ หิ โส ปิโย โหติ

อสตัดฺ โหติ อปฺปิโย.

บุคคลควรเตือนกัน ควรสอนกัน และป้องกันจากคนไม่ดี เพราะเขาข่มเป็นที่รักของคน  
ดี แต่ไม่เป็นที่รักของคนไม่ดี.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๒๐. กามะสุ พุรหมจิริยวา

วิตตณฺโห สทา สโต

สงฺขาย นิพฺพุโต ภิกฺขุ

ตสฺส โน สนฺติ อิญฺชิตา.

ภิกษุผู้เห็นโทษในกาม มีความประพฤติประเสริฐ ปราศจากตัณหา มีสติทุกเมื่อ พิจารณา  
แล้ว ดับกิเลสแล้ว ข่มไม่มีความหวั่นไหว.

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย

๒๑. ขตฺติโย จ อหฺมมฺภูโฐ

เวสุโส จาหฺมมฺนิสฺสึโต

เต ปริจฺจุชฺชุกฺโก โลเก

อุปฺปชฺชนฺติ ทุกฺคตี.

กษัตริย์ไม่ทรงตั้งอยู่ในธรรม และแพศย์ (คนสามัญ) ไม่อาศัยธรรม ชนทั้ง ๒ นั้นละโลก  
แล้ว ข่มเข้าถึงทุกคติ.

ขุททกนิกาย ชาดก ปัญจนิบาต

๒๒. คตฺทุธิโน วิโสภสฺส

วิปฺปมุตฺตสฺส สพฺพธิ

สพฺพทณฺณอุปฺปหฺนสฺส

ปริพาโห น วิชฺชตี.

ท่านผู้มีทางไกลอันถึงแล้ว หายโศก หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ละกิเลสเครื่องรัดทั้งปวงแล้ว ย่อมไม่มีความเร่าร้อน.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๒๓. จเช ฌนํ อังควรสฺส เหตุ  
องฺคํ จเช จีวิตํ รกฺขมาโน  
องฺคํ ฌนํ จีวิตญจาปี สพฺพํ  
จเช นโร ฌมฺมมนุสฺสรนุโต.

พึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ เมื่อรักษาชีวิตพึงสละอวัยวะ เมื่อคำนึงถึงธรรม พึงสละอวัยวะ ทรัพย์ และแม้ชีวิต ทุกอย่าง.

ขุททกนิกาย ชาดก อิติติเนิบาต

๒๔. ฌนุทชาโต อนกฺขาเต มนสา จ สุโธ สียา  
กาเม จ อปฺภิปทฺธจิตฺโต อุกุทฺโธโสโตติ วุจฺจติ.

พึงเป็นผู้พอใจและประทับใจในพระนิพพานที่บอกไม่ได้ ผู้มีจิตไม่ติดคาม ท่านเรียกว่าผู้มีกระแสนอยู่เบื้องบน.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๒๕. ฌิมจฺจนา ปรมา โรคา สงฺขารา ปรมา ทฺถุขา  
เอตํ ญฺตุวา ยถาภูตํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.

ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง รู้ช้อนั้นตามเป็นจริงแล้ว ดับเสียได้ เป็นสุขอย่างยิ่ง.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๒๖. ชีรนุติ เว ราชรดา สุจิตดา  
อโถ สรีรมปี ชรั อุเปติ  
สตลจ ฌมโม น ชรั อุเปติ  
สนุโต หเว สพุถิ ปเวทยนุติ.

ราชรถอันงดงามย่อมคร่ำคร่า แม้ร่างกายก็เข้าถึงชรา ส่วนธรรมของสัตบุรุษย่อมไม่เข้าถึง  
ชรา สัตบุรุษกับสัตบุรุษเท่านั้นย่อมรู้จักกันได้.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๒๗. เต ฌายิโน สาดติกา นิจัม ทพฺหปรุกฺกมา  
มุสนุติ ชีรา นิพฺพานัม โยคกฺเขมัม อนุตฺตรัม.

ผู้ฉลาดนั้นเป็นผู้เพ่งพินิจ มีเพียรติดต่อบากบั่นมั่นคงเป็นนิตย์ย่อมถูกต้องพระนิพพาน  
อันปลอดจากโยคะ หารธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้.

บุตทกนิกาย ธรรมบท

๒๘. ทุกฺขเมว หิ สมฺภอติ ทุกฺขัม ติฏฺฐติ เวติ จ  
นาถฺยตฺร ทุกฺขา สมฺภอติ นาถฺยตฺร ทุกฺขา นิรุชฺฌติ.

ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์ย่อมตั้งอยู่ และเสื่อมไป นอกจากทุกข์ไม่มีอะไรเกิด นอกจาก  
ทุกข์ไม่มีอะไรดับ.

บุตทกนิกาย มหานิเทศ

๒๙. ฌมโม ปโถ มหาราช อฌมโม ปน อุปฺปโถ  
อฌมโม นิรยัม เนติ ฌมโม ปาเปติ สุคตัม.

มหาราช! ธรรมเป็นทาง (ควรดำเนินตาม) ส่วนอธรรมนอกกลุ่มนอทาง (ไม่ควรดำเนิน  
ตาม) อธรรมนำไปนรก ธรรมให้ถึงสวรรค์.



ขุททกนิกาย ชาดก สักกนิบาต

๓๐. นนทิสญโฆชน โลกโก วิตกกุสฺส วิจรรณา

ตณฺหยา วิปฺปหานเนน นิพฺพานํ อิติ วุจฺจติ.

สัตว์โลกมีความเพลิดเพลिनเป็นเครื่องผูกพัน มีวิตกเป็นเครื่องเที่ยวไปท่านเรียกว่า  
นิพพาน เพราะละตัณหาได้.

ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ

๓๑. นาณญตุร โปชฺฌาตปฺสา นาณญตุร อินฺทฺริยสํวรา

นาณญตุร สพฺพนิสฺสกุคา โสตุถิ ปสฺสามิ ปาณินฺ.

เรา(ตถาคต) ไม่เห็นความสวัสดิ์ดีของสัตว์ทั้งหลาย นอกจากปัญญา ความเพียร ความระวัง  
ตัว และการสลละสิ่งทั้งปวง.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๓๒. ปญฺจกฺขนฺธา ปริญฺญาตา ติฏฺฐนฺตฺติ ฉินฺนมฺมูลกา

ทฺถกฺกขโย อานุปฺปตฺโต นตฺถิทานิ ปฺนพฺกโว.

เบญจขันธ์ที่กำหนดรู้แล้ว มีรากขาดตั้งอยู่ ถึงความสิ้นทุกข์แล้ว ก็ไม่มีภพต่อไปอีก.

ขุททกนิกาย เถรคาถา

๓๓. ปตฺตา เต นิพฺพานํ เย ยุตฺตา ทสฺพลสฺส ปาวจเน

อปฺโปสฺสุกฺกา ฆณฺเณติ ชาติมรณปฺปหานาย.

ผู้ใดประกอบในธรรมวินัยของพระทศพล มีความขวนขวายน้อย พากเพียรละความเกิด  
ความตาย ผู้นั้นย่อมบรรลุพระนิพพาน.

ขุททกนิกาย เถรีคาถา

๓๔. พหุสสุตฺติ อฺปาเสยฺย สุตตฺตฺย น วินาสเย

ตํ มุถํ พุรหฺมจฺริยสฺส ตสฺสา ฆมฺมธโร ลียา.

พินฺงํโกสฺสํผู้เป็นพหุสสุต และไมพินฺงํโกสฺสํให้เสื่อม สุตตฺตฺยนั้นเป็นรอกแห่งพหุจรรย  
เพราะฉะนั้น ควรเป็นผู้ทรงธรรม.

ขุททกนิกาย เถรคถา

๓๕. มคฺคานนฺทจฺจุคฺคิโก เสฏฺโฐ สจฺจนํ จตุโร ปทา

วิราโค เสฏฺโฐ ฆมฺมานํ ทิปทานนฺจ จกฺขุมา.

บรรดาทางทั้งหลาย ทางมืองค์ ๘ ประเสริฐสุด บรรดาสัจจะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐ  
สุด บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคธรรมประเสริฐสุด และบรรดาสัตว์ ๒ เท้าทั้งหลาย  
พระพุทธรเจ้าผู้มีจักขุประเสริฐสุด.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๓๖. ยตฺถ นามนฺจ รูปนฺจ อเสถํ อฺปรุชฺชติ

วิญญานสฺส นิโรเชน เอตฺถตฺ อฺปรุชฺชติ.

นามและรูปย่อมดับไม่เหลือในที่ใด นามและรูปนี้ย่อมดับในที่นั้น เพราะวิญญานดับ.

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย

๓๗. ยมฺหิ สจฺจนฺจ ฆมฺโม อหีสํ สลฺลนฺจ โท

เอตฺตริยา เสวนฺติ เอตํ โลเก อนามตฺ.

สัจจะ ธรรมะ อหิงสา สัจญมะ และทมะ มีอยู่ในผู้ใด อารยชนย่อมคบผู้นั้น นั้นเป็นธรรม  
อันไม่ตายในโลก.

ขุททกนิกาย ชาดก ทุกนิบาต

๓๘. ยานี โสทานิ โลกสุมี สติ เตถ์ นิวารณิ

โสทานิ สวาริ พุริมิ ปณญาเยเต ปิถียุเร.

กระแสน้ำใต้อันอยู่ในโลก สติเป็นเครื่องกั้นกระแสน้ำนั้น เรากล่าวว่าสติเป็นเครื่องกั้นกระแสน้ำอันบุคคลปิดกั้นได้ด้วยปัญญา.

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย

๓๙. เย สนุตจิตฺตา นิปกกา สติมนุโต จ ฉายิโน

สมฺมา ชมฺมํ วิปสฺสนฺติ กามสฺส อนเปกฺขิโน.

ผู้มีจิตสงบ มีปัญญาเครื่องรักษาตัว มีสติ เป็นผู้เพ่งพินิจไม่เผลอโยในกาม ย่อมเห็นธรรมโดยชอบ.

ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ

๔๐. โย จ ปปฺพจํ หิตฺวาน นิปฺปปฺพจฺปเท รโต

อาราธยิ โส นิพฺพานํ โยคกฺเขมํ อนฺนุตฺตรํ.

ผู้ใดละปฏิจจธรรมที่ทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว ยินดีในธรรมที่ไม่มีสิ่งทำให้เนิ่นช้า ผู้นั้นก็บรรลुพระนิพพานอันปลอดจากโยคะ ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า.

อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต

๔๑. สกํ หิ ชมฺมํ ปริปุณฺณมาหุ

อญฺญสฺส ชมฺมํ ปน หินฺนมาหุ

เอวมฺปิ วิคฺคยฺห วิวาทยนฺติ

สกํ สกํ สมฺมตฺติมาหุ สจฺจํ.

สมณพราหมณ์บางเหล่ากล่าวธรรมของตนว่าบริบูรณ์ แต่กล่าวธรรมของผู้อื่นว่าแล้ว (บกพร่อง) เขาย่อมทะเลาะวิวาทกันแม้ด้วยเหตุนี้ เพราะต่างก็กล่าวข้อสมมติของตน ๆ ว่าเป็นจริง.



๔๖. หีเนน พรหมจริเยน ขตุติเย อุปปชชติ

มชฉิเมน จ เทวคตัม อุตตเมน วิสุชฉติ.

บุคคลย่อมเข้าถึงความเป็นกษัตริย์ ด้วยพรหมจรรย์อย่างเลว ถึงความเป็นเทวดา ด้วย  
พรหมจรรย์อย่างกลาง ย่อมบริสุทธ์ด้วยพรหมจรรย์อย่างสูง.

ขุททกนิกาย ชาดก มหานิบาต

### วิริยวรรค คือ หมวดความเพียร

๔๗. โกสชชํ ภยโต ทิสฺวา วิริยารมฺภณฺจ เขมโต

อารทฺธวิริยา โหถ เอสา พุทฺธานุสฺสาสนี.

ท่านทั้งหลายจงเห็นความเกียจคร้านเป็นภัย และเห็นการปรารภความเพียรเป็นความ  
ปลอดภัย แล้วปรารภความเพียรเถิด นี้เป็นพุทธานุศาสนี.

ขุททกนิกาย จริยาปิฎก

๔๘. ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ อกฺขาทาโร ตถาคตา

ปฏฺฐปนฺนา ปโมกฺขณฺติ ฉายีโน มารพฺนฺชนา.

ท่านทั้งหลายต้องทำความเพียรเอง ตถาคตเป็นแต่ผู้บอก ผู้มีปกติเพ่งพินิจดำเนินไปแล้ว  
จักพ้นจากเครื่องผูกของมาร.

ขุททกนิกาย ธรรมบท

๔๙. นิทฺทํ ตนฺที วิชฺหมฺหิตํ อรตี ภตฺตสมฺมทํ

วิริเยน นํ ปณฺาเมตฺวา อริยมคฺโค วิสุชฉติ.

อริยมรรคย่อมบริสุทธ์ เพราะขับไล่ความหลับ ความเกียจคร้าน ความบิดขี้เกียจ ความไม่  
ยินดี และความเมาอาหารนั้น ได้ด้วยความเพียร.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

๕๐. โย จ วสสสตร์ ชีเว กุสฺสโต หินวีริโย  
เอกาหํ ชีวิตํ เสยโย วีริยํ อารภโต ทพฺพหิ.

ผู้ใดเกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึ่งเป็นอยู่ตั้งร้อยปี แต่ผู้ปรารถนาความเพียรมั่นคง มีชีวิต  
อยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้นั้น.

บุททกนิกาย ธรรมบท

๕๑. สพฺพทา สีสสมฺปนฺโน ปญฺญา สุสมาคีโต  
อาร์ทุหวีริโย ปหิตตฺโต โอนฺมํ ตรติ ทุตฺตรํ.

ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล มีปัญญา มีใจมั่นคงดีแล้ว ปรารถนาความเพียร ตั้งตนไว้ในกาลทุกเมื่อ  
ย่อมข้ามโอฆะที่ข้ามได้ยาก.

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค

### สามัคคีวรรค คือ หมวดสามัคคี

๕๒. วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญจ เขมโต  
สมคฺคา สขิลลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี.

ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดยความปลอดภัย  
แล้ว เป็นผู้พร้อมเพียง มีความประนีประนอมกันเถิด นี่เป็นพระพุทธานุสาสนี.

บุททกนิกาย จริยาปิฎก

๕๓. สามคฺยเมว สิกฺขเขต พุทฺเธหตํ ปสฺสิตํ  
สามคฺยรโต รมฺมฏฺโฐ โยคกฺขมา น ธีสฺติ.

พึงศึกษาความสามัคคี ความสามัคคี ท่านผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญแล้ว ผู้ยินดีในสามัคคี  
ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ.

บุททกนิกาย ชาดก เตรสนิบาต

๕๔.สุขา สงมสุต สามคคี สมคฺคานณฺจนุคฺคโห

สมคฺครโต ฌมฺมฏฺฐโฐ โยคฺกุเขมา น ธีตติ.

ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข และการสนับสนุนคนผู้พร้อมเพรียงกันก็เป็นสุข ผู้  
ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน ตั้งอยู่ในธรรมย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ.

บุททกนิกาย อิติวุตตกะ